

חרוזים

לר מאיר בר אליהו מנורגיצא באינגלטירא

הוציאם לאור עולם

מכתב יד אשר ברומא

אברהם בר לינה.

HEBRÄISCHE POESIEEN

DES

MEIR BEN ELIA AUS NORWICH

(c. 1300)

AUS EINER HANDSCHRIFT IN DER VATICANA

HERAUSGEGEBEN UND ERLÄUTERT

VON

Dr. A. BERLINER.

LONDON

DAVID NUTT

1887.

KAUFMANN
DÁVID
KÖNYVTÁRA

B. 299.

11353

חרוזים

לר מאיר בר אליהו מנורניצה באינגלטירה

הוציאם לאור עולם

מכתב יד אשר ברומא

אברהם בר לינה.

HEBRÄISCHE POESIEEN

DES

MEIR BEN ELIA AUS NORWICH

(c. 1300)

AUS EINER HANDSCHRIFT IN DER VATICANA

HERAUSGEGEBEN UND ERLÄUTERT

VON

Dr. A. BERLINER.

LONDON

DAVID NUTT

1887.

Vorbemerkung.

Herrn F. D. Mocatta

in dankbarer Verehrung

Dr. A. Berliner.

Vorbemerkung

1940

Herrn H. D. Moeckler

In 25 Exemplaren gedruckt.

Alle Rechte vorbehalten.

Vorbemerkung.

Von den hebräischen Handschriften in der Vaticana, welche ich während meines Aufenthaltes in Rom (1873, 1877, 1885 und 1887) kennen gelernt habe, war es jedesmal der in seiner äusseren Gestalt wie in seiner klobigen durcheinander laufenden Schrift von einer näheren Durchforschung seines Inhaltes abschreckende Codex Nr. 402, welcher meine besondere Aufmerksamkeit auf sich lenkte. Seine Reichhaltigkeit an Einzelheiten grammatischen und poetischen Inhalts reizte mich, jede Zwischenpause, die mir zwischen der Bestellung einer anderen Handschrift und dem Herbeischaffen derselben Seitens der Custoden verblieb, für die Ueberwindung der Leseschwierigkeiten, welche die Handschrift dem ungeübten Auge bietet, zu verwenden. In solcher Weise ist es mir gelungen, eine nähere Kenntniss von den einzelnen Piecen der Handschrift zu gewinnen, welche schon vielfach von Anderen, die auch ihre schriftlichen Spuren darin zurückgelassen haben, angesehen worden ist, die es aber bald haben aufgeben müssen, zur Entzifferung der Schrift, die, abgesehen von ihrer eigenthümlichen Form, an manchen Stellen schon verlöscht und daher unlesbar geworden ist, Zeit und Geduld auf die Probe zu stellen.

Der ganze Codex in klein Folio rührt mit Ausnahme einer jüngeren Zuthat von einigen Blättern, daher auch doppelte Pagnation nachträglich gesetzt, von einer Hand her, die ich als eine deutsche aus alter Zeit anzugeben gute Gründe habe. Aber nicht die Schrift allein, sondern auch die rohen, gerade und schief geschnittenen, halben und ganzen Pergamentblätter weisen auf einen deutschen Schreiber hin¹⁾, der sich planlos eine Sammlung von einzelnen grammatischen Schriften und klassischen Poesien in hebräischer Sprache angelegt hat. Die Wahl, die der Sammler traf, zeugt, von einem Geschmacke, für den man ihn nur loben kann.

Der Anfang fehlt, gehörte aber zu den הכרעות des Rab. Tam, dessen Werk bis zum Bl. 29 geht, dann beginnt das ס' הנליי des Joseph Kimchi, von dem Dr. Neubauer hat eine Abschrift nehmen lassen. Aus derselben erfolgt gegenwärtig der Abdruck, dessen Herausgabe unter den Schriften des hebräischen Litteratur-Vereins „Mekize-Nirdamim“ Dr. Mathews in Brighton besorgt.

Nach dem Schlussgedichte folgt der Schreibervermerk mit den Worten:

אשות (אשית?) חסל סליק. הוק ונתחוק שמואל הסופר לא יוק.
מעתי ועד עולם. שמך נודה אשר נעלם. פרי נדבה יהי משלם.

Es ist mir sicher, dass diese Unterschrift keine Entlehnung aus einer anderen Handschrift bedeutet, dass vielmehr der Sammler des Ganzen in der vorliegenden Hand-

schrift Samuel hiess, wie auch dieser Namen an einigen Stellen bei gelegentlicher Anführung des biblischen Samuel besonders markirt ist. Wenn ich die Sammlung der ersten 12 Piecen in dem Codex No. 1465 der Bodleiana nach der Inhaltsangabe im Cataloge des Dr. Neubauer durchmustere, unter denselben besonders das הוריית הקורא hervorhebe, welches diese Handschrift ebenso wie die in der Vaticana enthält, so glaube ich den שמואל הסופר, der diese Sammlung angelegt hat, mit jenem gleichnamigen Sammler identificieren zu dürfen.

Dann folgt (Bl. 75) die Schrift הוריית הקורא, durch die der Codex zuerst bekannt geworden ist, indem Duker die Angabe bei Assemani im Katalog für seine Notiz in den Literaturhistorischen Mittheilungen (1844) S. 188 berücksichtigt hat. Da der von ihm nach einer anderen Handschrift dort S. 197 wie der von Derenbourg im Manuel du Lecteur S. 195 Note 1 nach Steinschneider im Catalog der Bodleiana wieder mitgetheilte Anfang in der Handschrift der Vaticana etwas variirt, so lasse ich ihn hier folgen²⁾:

זה ספר הוריית הקורא אשר הובא מירושלים נבאר בדרך קצרה והביא יוסף בן הייא הסופר משם ומתורגם בלשון ערבי כאשר העתיקו לשם ור' משלם בר נתנאל הפכו מלשון ערבי ללשון הקודש. בעיר מיינצא תנחו נפשו בצרור החיים ויהיה זכור להי' עד והמקום יאיר עיני המבינים בו והמשכילים יזהירו כוהר הרקיע.

Für eine Ausgabe des הוריית הקורא auf Grund dieser Handschriften wird auch Cod. 358 der Bibliothek in München zu berücksichtigen sein, da das Fragment 7 darin (s. Catalog von Steinschneider S. 169) dem הוריית הקורא angehört.

Die Schrift הוריית הקורא geht auf Bl. 84 zu Ende; dann folgt auf 2 Blättern eine gereimte Abhandlung über die Buchstaben ארייה mit der Angabe, dass sie dem Schlusse einer correcten spanischen Bibelhandschrift entnommen sei. Es ist aber nichts anderes, als die 29. Abhandlung der דקדוקי הטעמים von Ben Ascher; s. S. 38 der Ausgabe von Baer und Strack.

Bl. 86b—108 enthält eine grammatische Schrift; nach der Einleitung in Versen ist der Name derselben שום שכל, verfasst von Meschullam b. Samuel, worüber ich bei einer anderen Gelegenheit eine nähere Notiz werde folgen lassen.

Bl. 108b—117 enthalten das Lehrgedicht des Meir b. Elia, und die 16 kleineren Poesien desselben, worauf verschiedene Gedichte von Samuel Nagid, Salomo ibn Gabirol, Moses ibn Esra, Jehuda Halevi u. A. folgen.

Mit mehreren anderen Poesien dieser Sammlung habe ich auch das noch ungedruckte Gedicht אש לי הוק לבב des Letzteren (vgl. S. Sachs im Hammagid 1868 S. 62) abgeschrieben entnommen.

¹⁾ Derselbe wahrscheinlich mit Namen Samuel; s. weiter. ²⁾ Auch bei Wickes, Hebrew Accentuation S. 102 abgedruckt.

Nach diesen einleitenden Worten gehe ich nunmehr im Speziellen zu den Dichtungen des Meir b. Elia über, die in der vorliegenden Schrift zum Abdrucke gelangt sind.

In dem grossen, aus 108 Zeilen bestehenden Lehrgedichte zeichnet der Verfasser in den Anfängen zuerst den Namen מאיר, dann folgt das Alphabet, dann אני מאיר כרכי אליהו ממדינת נורניק אשר בארץ האי הנקראה אנגלטירא אנדל. בתורת כוראי וכיראתו אמן אמן סלה. In den folgenden 16 kleineren Poesieen wird verschiedene Male künstlich der Name מאיר im Akrostichon gezeichnet, in der 16. Piece auch מאיר כרכי אליהו החזה. Dieser sonst unbekannte Dichter aus Norwich in England wird noch zu ermitteln sein. Einstweilen kann ich nur folgende Namen aufweisen, die vielleicht bei weiterem Nachforschen in Handschriften zu dem Resultate führen könnten, dass sie mit unserm Dichter in verwandtschaftlichem Verhältnisse stehen.

Meir aus England, angeführt in den הלכות שמחות des Meir Rothenburg, welche unter dem Titel מחנה ליה in Livorno 1837 erschienen sind. Im § 92 lesen wir eine Erklärung des R. Simson (aus Sens), die Meir aus England (מאירנגלטירא) anführt¹⁾. Zunz, zur Geschichte S. 193 setzt ihn daher mit Recht 1245 an.

Meir b. Elia, bei Zunz, Literaturgeschichte S. 328, bekannt als Verfasser einer vierzeiligen Tochecha, welche מאיר כרכי אליהו gezeichnet ist. Der mitgetheilte Anfang und Schluss sind nicht genügend, um zu beurteilen, ob derselbe künstliche Bau dort durchgeführt ist, wie hier im vorliegenden Lehrgedichte, und darauf hin den Schluss zu ziehen, dass die beiden Gedichte von einem und demselben Meir b. Elia herkommen. Es bleibt noch die Handschrift zu ermitteln, in der Zunz jene Tochecha kennen gelernt hat. In dem litterarischen Nachlasse desselben, den einzusehen Schreiber dieses Gelegenheit hatte, finden sich auch die Materialien zu einem Index der Pijutim mit Angabe der Quellen. Leider ist gerade bei Meir b. Elia nur Cod. de Rossi, ohne weitere Bezeichnung, angegeben.

החזה ist sonst als Beiname ausser bei den von Zunz in Benjamin di Tudela II S. 104 erwähnten Personen auch noch von Abraham ibn Esra²⁾ bisher bekannt geworden.

Elia aus London 1253, in den Hagahot zum Mardochei (s. Kohn, Mardochei b. Hillel, S. 112), lässt sich näher nachweisen. Derselbe heisst im מרכי Msc. (פרק השוכר) וייל אביו היר משה רי אליהו מלונדרש בשם ריב מקונטרבינא משה בהיר יום טוב, worauf gleich משה מלונדרש mit einem Responsum, unterzeichnet יום טוב folgt. Demnach lässt sich in der Genealogie feststellen: Elia b. Mose b. Jomtob.

Mose b. Jomtob wird von seinem englischen Lands-

mann Mose b. Isaak im ס' השם (S. 37 ed. Collins) angeführt; ebenso heisst er, zugleich mit der Angabe aus London in Cod. 78 der Königlichen Bibliothek in Berlin, s. Catalog v. Steinschneider, S. 54.

Das ס' השם scheint unserem Dichter bekannt gewesen zu sein, da seine Erklärung im Schlussgedichte, den Mangel an Wörtern mit zwei He-Buchstaben am Ende durch das איתיקה im Buche Jecheskiel 41, 15 (und durch drei talmudische Ausdrücke) auszufüllen, mit der Einleitung des ס' השם S. 8 ed. Collins (London 1882) übereinstimmt.

Das hebräische Lehrgedicht, welches hier zum Abdruck gelangt, behandelt die biblische Geschichte von der Schöpfung an bis nach dem Auszuge aus Aegypten, und war vielleicht für den siebenten Pessachtag bestimmt, an dem das Siegeslied (2. Buch Mosis c. 15) gelesen wird, mit dem auch hier das Ganze endet. Jede Zeile schliesst mit einem Schriftverse, häufig auch mit zwei Versen³⁾, oft ganz aus dem Zusammenhange im ursprünglichen Texte herausgehoben, um die entlehnte Schriftstelle nach der Weise des Musiv-Styls zu verwenden.

Der Dichter verfügt wie ein alter Pajtan über den Midrasch, und, wie ich in den Noten näher nachgewiesen, weiss er ihn oft ungezwungen zu verwerthen.

Den biblischen Stoff in dieser Form zu behandeln, hierfür lagen dem Dichter verschiedene Muster älterer Poeten vor. Wenn auch bei Weitem nicht in dem dichterischen Werthe, kommt unser Poem dem äusseren Aufbau nach, dem ebenfalls für den siebenten Pessachtag bestimmten Mikamocho des Jehuda ha-Levi nahe, in welcher jede strophische Zeile mit einem Schriftverse, der auf כו auslautet, schliesst. S. den Abdruck in der Zeitschrift Zion I. S. 118.

Die Fesseln, die der Dichter sich selbst anlegt, um die künstliche Namenszeichnung hier, wie in den folgenden 16 kleineren Gedichten an und für einen Freund auszuführen, zwingen ihn öfters zu gewissen poetischen Lizenzen. Es bleiben ausserdem noch manche Stellen für ein gehöriges Verständniss dunkel, die auch durch die oft schwer zu enträthselnde Schrift, schwierig wird. Einzelnes in den Noten, mit ר"ק gezeichnet, verdanke ich der Geisteskraft des Prof. Kaufmann. Je weniger wir von dem Culturleben der englischen Juden in jenen düsteren Zeiten des 13. Jahrhunderts wissen, desto werthvoller muss jeder litterarische Beitrag zu demselben erscheinen. So auch diese für uns in einer schöneren Zeit wieder erweckten Klänge aus der Dichterbrust eines Juden in Norwich, der wahrscheinlich gegen den Schluss jenes Jahrhunderts in diesen Poesieen Gott gelobt und den Freund geliebt hat.

Berliner.

¹⁾ Hieraus stammt wohl auch die Angabe bei Zunz, zur Geschichte S. 161 von den Trauer-Vorschriften des Meir aus England und Meir Rothenburg's. ²⁾ Vgl. Kaufmann's Nachweis in der Monatsschrift 1882 S. 362; daher auch das bekannte צמח נפשי im Machsor Cod. Turin A I 20 die Ueberschrift trägt ויהי אברהם החזה. In gleichem Sinne wird היראה gebraucht; vgl. Neubauer, Catalog der Bodleiana S. 421, wo היראה. ³⁾ Am Rande habe ich die, jede Zeile schliessende Schriftstelle näher nachgewiesen. Schrift-Varianten enthalten Z. 53; 63; 71; 78; 83.

1	מתנשא במרום על כרובו, שמים אשר אתה בקרבנו.	מעשה ה' כי נורא הוא	(שמות ל"ד י')
2	אמיץ לתמוך אדני, ואתה לעבוד ה'.	כי אלהים קדושים הוא	(יהושע כ"ד י"ב)
3	יברך בכל פה ולשון, האומר אני ראשון.	ואת אחרונים אני הוא	(ישעיהו מ"א ד')
4	רקיע ותבל בחדשיך, נורא אלהים ממקדשיך.	אל ישראל הוא	(תהלים ס"ח ל"ו)
5	אכן פינה בטרם ירה, ועד לא אוורים קרה, שנעה בריאות ברא.	יוצר הכל הוא	(ירמיה י' פ"ז)
6	במדה תכן מימיו, עשה שלום במרומו, קרה בס שמו.	אל העליה אשר הוא	(מלכים א' י"ז י"ט)
7	נבר האור במאמרו, עד קצוי ארץ האירו, מנע מרשעים אורו.	לא ראו אור בהיר הוא	(איוב ל"ז כ"א)
8	דרך על במתי ברקים, רקיעו בתוך מימיו הקים, בהיר הוא בשחקים.	אלהי השמים הוא	(נחמיה ב' כ')
9	הקוה ימים וחול הנבילם, ויגלו ארקיו כלם, וארץ אלהי עולם.	קרא שם המקום ההוא	(יהושע ד' כ"ו)
10	ותדשא בקל וחומר דשאים, ואלנות לצביונם נבראים, ויעש מאורות נוראים, קטון וגדול שם הוא		(איוב ג' י"ב)
11	זוחלי ימים הפרה, ובראם כסימן טהרה, למשרתו משפטם הורה, ושריון קשקשים הוא		(שמואל א' י"ז ח')
12	חלק עופות לכמה מינים, ויצר בהמות מזומנים, ובאין שני סימנים,	בלתי טהור הוא	(שמואל א' ב' כ"ו)
13	מכם מחומר יעירו, פנס מאריאל עפרו, להצליחו בכפו יצרו.	כי מיד האלהים הוא	(קהלת ב' כ"ד)
14	יה בראותו יחידה, סח לא טוב היותו לבדו, אעשה עזר כנגדו.	אולי ישן הוא	(מלכים א' י"ח כ"ד)
15	כלילת יופי בהבראה, קלעה ולאדם הביאה, בחופה ככלה באה,	ויברכם ביום ההוא	(בראשית מ"ח כ')
16	לואת יקרא אשה, כי לקחה מאישה, עליה יחזור לדורשה,	אבידה אשר יאמר כי הוא	(שמות כ"ב ח')
17	כינהו על כל פעלים, ולאכול עץ מאכלים, ומעץ הדעת עץ יעלים, כי לא עץ מאכל הוא		(דברים כ' כ')
18	נוצר מצותי ייטב לו, יברך ה' חילו, מפר דברי לחללו.	ונתתי פני באיש ההוא	(יחזקאל י"ד ח')
19	סכל פתח בלשונו, וישב עליו אוננו, כי רגל על אדונו.	מפרי העץ ההוא	(ויק' כ"ז ל' ושם כתי' מפרי העץ לדי הוא)
20	ערכו על האשה דבריו, ותלכד במכמוריו, כי טוב העץ מחבריו, וטרא אותו כי טוב הוא		(שמות ב' ב')
21	פן אחרת יקח לו, בעלה העיזה למולו, פניה ותאמר לו.	ותאכל היא והוא	(מלכים א' י"ד מ"ו)
22	צפה מה נעם עץ מלכי, פריו מתוק לחכי, וידע האדם כי,	יפול ערום כל היום ההוא	(שמואל א' י"ט כ"ד)
23	קדוש נורא ואיום, המציא למו פדיום, ויתהלך בגן לרוח היום, בקול גדול כי אלהים הוא		(מלכים א' י"ח כ"ז)
24	רם כרחמים דונם, והם הרצו את עונם, רק למסית לא נם,	מאומה ביום ההוא	(שמואל א' ב' כ"ו)
25	עזלשתם בשלשה נתקללו, וכל יושבי תבל אומללו, וכל הגבעות התקלקלו, חטאת הקהל הוא		(ויקרא ד' כ"א)
26	תעה בחטאו נשחת, ולא לן לילה אחת, בגן במקום נחת, והוצאת את האיש ההוא		(שפטים כ' מ"ו)

5. ברישא תפס הפייטן לשון הכתוב באיוב ל"ח ה' ובסיפא רמז על מאמר האגדה בפסחים כ"ו שבעה דברים נבראו אווריריים רבים כתיבת אורך מורגל אצל הפייטנים; עיין צונץ בספרו דיא זינאגאנאלע פאעזיע עמוד 375.

6. עשה שלום במרונו. כדרשת המדרש תנחומא פרשת ויגש ע"ש.

7. מנע מרשעים אורו. כדרשת האגדה בחגיגה י"ב.

10. בקל וחומר. כדרשת חז"ל בחולין דף ס' — לצבונם. עיין ר"ת י"א.

13. רמז על האגדה בכ"ר צבר עפרו ממקום המובח והוא הנקרא אריאל.

15. קלעה — ככלה. עיין בראשית רבה פרשה י"ח.

16. אבידה. עיין בראשית רבה פ' י"ז.

21. העיזה. עיין בראשית רבה פ' י"ט.

24. דונם = רָנָם; למסית. עיין סנהדרין כ"א.

26. ולא לן. עיין בראשית רבה פ' כ"א.

- 27 **אָדיר** חוצב להבים, במזרח הושיב חייבים, וישכן שם את הכרובים, שולף חרב ביום ההוא
(במדבר ל"ה ט"ז)
- 28 **נָחו** מחוץ לאהליהם, וישלחו כצאן עוליהם, קם על קמנם גדוליהם, הכהו וימת רוצח הוא
(תהלים כ"ה י"א)
- 29 **יוצרו** דנו להגלותו, אות שם לו בלי להמיתו, כי התורה על חטאתו, וסלחת לעוני כי רב הוא
(דברים י"ב ג')
- 30 **מָרו** דור שלישי באלהיהם, ויחלו להשתחות לפסיליהם, ויקרא למי הים ויאמר להם,
(דברים י"ד ה')
- ואכרתם את שמם מן המקום ההוא
- 31 **אָנְשֵׁי** השם הגבורים, השחיתו והתעיבו תמרורים, ויבא קץ כל בשרים, עקוב הלב מכל ואנוש הוא
(ירמיה י"ז ט')
- 32 **יָקָר** צדיק תמים, בעיני שוכן מרומים, ויאמר באו בלב ימים, ולא תראו גשם והנחל ההוא
(מלכים ב' ג' י"ז)
- 33 **רָעִים** בעונם ספו, וחבלי מות נאפפו, מים לראשם צפו, ובאשר חללים שם הוא
(איוב ל"ט ל')
- 34 **בְּצֵאת** צדיק מתיבתו, מן הכהמה הביא תשורתו, ויכרת עמו בריתו, לא יהיה הדבר ולא יבא הוא
(דברים י"ח כ"ב)
- 35 **רָאָה** רוח יושבי בקעה, ויגדילו לעשות תועה, מגדל בשמים להגיעה, הכל וענין רע הוא
(קהלת ד' ח')
- 36 **בַּעַת** איש אל אחיו אמר, הבא לבנה הבא חמר, אמרי פיו לא שמר, והכל הביא גם הוא
(בראשית ד' ד')
- 37 **יָכְהוּ** בחמה בקצפו, וימת כי ה' הרפו, ישלח כם חרון אפו, ותהי שם המגפה גדולה ביום ההוא
(שמואל ב' י"ח ז')
- 38 **אָכְרָהֶם** פרח בן חוחים, וריח אפו כתפוחים, הולך דרכים נכוחים, צדיק וישר הוא
(דברים ל"ב ד')
- 39 **לַעֲת** אשר כתת האלילים, ויאמר למלך הפסילים, איך תשתחוה להכלים, כי תועבת ה' אלהיך הוא
(דברים כ"ה ט"ז)
- 40 **רִצוּחַ** באור להשליכו, וידבק בה' מלכו, כי ידע את דרכו, אלהים אשר יענה באש הוא
(מלכים א' י"ח כ"ד)
- 41 **קָוָא** לנוף מארץ כנען, ויכס ה' למען, לזקחה יסכה למלך צוען, נגע צרעת הוא
(ויקרא י"ג כ')
- 42 **יַחְמוּל** על אחיו חמלה, ויכטח בנורא עלילה, ויך את המלכים לילה, ליל שמורים הוא
(שמות י"ב מ"ב)
- 43 **מַחֲזֵה** שדי יחזה, האיש הגדול הזה, אל תירא על העם הזה, אמרת ה' צרופה מגן הוא
(תהלים י"ח ל"א)
- 44 **מַאֲהַבְתִּי** אותך לעיניך, אעבור בין בתרי צאניך, וידעת כי ה' העובר לפניך, אש אוכלה הוא
(דברים ד' כ"ד)
- 45 **דָּיַן** על ברית בשרים, וימולו לך כל זכרים, גם קנין כספך הגברים, אשר לא מזרעך הוא
(בראשית י"ז י"ב)
- 46 **וַיִּשְׁבֵּי** סדום כלהם, אלהים באשו הם, ולוּש בן אחי אכרהם, גם וימלט כלילה הוא
(שמואל א' י"ט ז')
- 47 **נָסַע** אכרהם גררה, ויצו על אשתו שרה, בבואנו בתוך הכירה, אמרי לי אחי הוא
(בראשית כ' י"ג)
- 48 **תַּפְסוּהוּ** ויביאוה למלכיהם, וידינם אלהים כמעלליהם, ועל האשה צוה להם,
(ויקרא כ"א ז')
- מאישה לא יקחו כי קדוש הוא
- 49 **נָצָה** כפורחת עלתה, לשרה אחרי בלותה, ותלד בעת זקנתה, כי בן זקונים הוא
(בראשית ל"ז ג')
- 50 **וַיֹּאמֶר** אלהים לאביהו, בנך לעולה תעלהו, כי נער הוא ואוהבהו, נחוח אשה לה' הוא
(שמות כ"ט י"ח)
- 51 **רַחֲמֵיו** כבש ולא אחר, וישכם כעלות שחר, וילכו למקום הנבחר, אדמת קדש הוא
(שמות ג' ה')
- 52 **גִּיל** יגיל במצות יוצרו, ולקדוש ישראל כי פארו, כי יאמרו על שמרה, האיש אשר יבחר ה' הוא
(במדבר ט"ז ז')

30. ויקרא למי הים, רמז על המדרש בכ"ר פ' כ"ה.

39. וגם 40. עיין מקור הדברים בספרו של החכם בעער "דאם לעבען אבראהאמס" עמוד 112.

41. יסכה. זו שרה עיין הדרשה במגילה י"ד.

42. ליל שמורים. כדרשתם בכ"ר פ' מ"ב וע"ג בת"י.

(ויקרא ג' ד')	אם כבש הוא	יחיד שאל שאלתו איה השה לתשורתו ויען אלהים יראה עולתו.	53
(שמות כ"ט כ"ב)	כי אל מלואים הוא	צוה צור לידידו, לנער פן ישלח ידו, ובעל קרנים עומד לנדרו.	54
(שמות ל"ד ג')	אל מול ההר ההוא	ארכה בניך כלם, ולא אשיב להם כפעלם, ונעתרתי להם בהתפללם.	55
(ש"א כ"ה כ"ה)	כי כשמו כן הוא	שלח יחיד פאורותיו, הראשון נגמרו שערותיו, שפך דם כל ימותיו.	56
(במדבר כ"ב י"ב)	כי ברוך הוא	רבץ הקטן באהלי תורה, ויקן מאחיו את הבכורה, וירש ברכה מפוארה.	57
(שמות כ"א ג')	אם בעל אשה הוא	ביעקב בנה רצה, רבקה ולכן אצה, לאמר כי בכנות חת קצה.	58
(שמות א' ו')	וכל הדור ההוא	איש תם הוציא פרחיו, שלמים היו אפרוחיו יוסף וכל אחיו.	59
(ויקרא ד' כ"ד')	לפני ה' חטאת הוא	רק באחת נבערו, אחיהם בשטנה מכרו, על ידו למצרים נגררו.	60
(בראשית מ"ב ו')	השליט על הארץ הוא	צדיק למצרים הובא, והאלהים חשבה לטובה, וארץ נוף כי רעבה.	61
(שמות מ"ז ט"ו)	כי לא ידעו מה הוא	המלך חלומות חלם, פתרון החרטומים בשכלם, והנה נואלו כלם.	62
(בראשית מ"ז ב')	בן משק ביתי הוא	את מספר החלום ואת שכרו, יוסף העברי פתרו, איש אשר המלך חפץ ביקרו, בן משק ביתי הוא.	63
(יחזקאל ל"ט כ"ב)	מן היום ההוא	יולדו ליוסף בנים שנים, יעקב וכניו גרו במצרים, שנים עשר שנים ומאתים, מן היום ההוא.	64
(שופטים כ' כ"א)	ביום ההוא	האנשים ההם תמו, ומלך חדש הקימו, לכלות בני ישראל נתחכמו, וישחיתו בישראל ביום ההוא.	65
(בראשית ג' ו')	וכי תאווה הוא	נץ עמרם בהולדו, הבית האירה מכבודו, כי כבני אלים הודו.	66
	את קול הנער באשר הוא	קמתה יחודיה לתשועה, ותקח התיבה בזרועה, ותחמול על הנער כי שמעה.	67
(בראשית כ"א י"ז)	אשר הוא	רצה אחותו ליולדתו, ותאמר בנך ושכרו אתו, הנה בידך להפרותו, אשימנו כי זרעך הוא.	68
(בראשית כ"א י"ג)	איש מצרי הכה אחיהו, ויקם משה ויהרגהו, באלהים חי יקללהו.	69	
(מ"א כ' ל"א)	כי בן מות הוא	הלך לו לארץ מדיינים, ויהי רעה במדבר קדמונים, והנה אדוני האדונים, ה' אלהים ה' הוא.	70
(מ"א י"ח ל"ט)	הוא	את עני עמי ראיתי, ולהצילו ירד ירדתי, והתגדלתי והתקדשתי, ידע עמי שמי ביום ההוא.	71
(ישעיה נ"ב ו')	הוא	נחץ במצותי ואל תכלם, דבר אל פרעה ואל תאלם, מי הקדימני ואשלם, תחת כל השמים לי הוא.	72
(איוב מ"א ג')	הוא	גם בהוציאך את עמי, ארד על ההר בעצמי, ויעבדוני אנשי שלומי, וכרתי להם ברית ביום ההוא.	73
(הושע ב' כ')	הוא	למלך הלך במצות האל, נאם ה' על העם האל, הייתי לאב לישראל, ואפרים בכורי הוא.	74
(ירמיה ל"א ט')	הוא	מריה אכה תדעו, אם תכבשום לא תרגיעו, ואל משה לא שמעו, כי עם קשה עורף הוא.	75
(שמות ל"ג ג')	הוא	יענה המלך לכו לכם, כי לא אשמע בקולכם, ואת ה' אלהיכם, מי הוא זה ואי זה הוא.	76
(אסתר ד' ה')	הוא	ראיתי וכינותי בספרים, ולא מצאתי אלהי העברים גם החרטומים אומרים.	77
(דברים י"ג ד')	הוא	לא תשמע אל דברי הנביא ההוא	
(שם שם)	הוא	אותות אשר עשו לפנינו, בהם לא יאמנו, אולי חרשים הם כמונו, או חולם החלום ההוא.	78

56. נגמרו שערותיו. כפירוש רש"י בבראשית כ"ה, כ"ה.

57. באהלי תורה. כדרשתם במדרש ב"ר.

66. האירה מכבודו. כדרשת חז"ל בסוטה י"ב.

67. יחודיה היא בת פרעה במגילה י"ג.

68. להפרותו. הכונה לתחזיקו כמו בין אחים יפריא בהושע י"ג ט"ו.

- 79 **אלהים הושיבך על כנך, הלא הוא אביך קנך, הוא עשך ויכננך, מלך הכבוד ה' צבאות הוא**
 (תהלים כ"ד י)
- 80 **נדולת אלהים אודיע, אדני הארץ הטביע, גם שמים מי הרקיע, אצבע אלהים הוא**
 (שמות ה' ט')
- 81 **רום משה לא בראני, אלהיך ולא עשאני, לי יאורי ואני עשיתני, וכל אשר אתה רואה לי הוא**
 (בראשית ל"א מ"ג)
- 82 **למען רפתה עבודתכם, טופלי שקר כלכם, לכו ותבן לא ינתן לכם, ואיש ישראל נגש ביום ההוא**
 (ש"א י"ד כ"ד)
- 83 **במישב הארץ ישבתם, וכל טובי אכלתם, ואת האיש הזה שלחתם, דעו וראו כי מתאנה הוא**
 (מ"ב ה' ז')
- 84 **תנין בבא אידך ושברך, תכיר ותדע יוצרך, ושם אלהינו יבורך, והשבות אל לבבך כי ה' הוא**
 (דברים ד' ל"ט)
- 85 **ולשלח עמי תואל, ותשאול בגדים ואין שואל, כה אמר ה' אלהי ישראל, כספך וזהבך לי הוא**
 (מ"א כ' ג')
- 86 **ראשונה הביא דם בתחומיו, ובכל יאוריו ואגמיו, תכל מקוה מימיו, דם יחשב לאיש ההוא**
 (ויקרא י"ז ד')
- 87 **תקום מצרים וכל סביבי, הצפרדע עלתה בו, ולא שת לזאת את לבו, כי אמר מקרה הוא**
 (ש"א כ' כ"ו)
- 88 **בכנים חכם אנושים, ולא יכלו לו החרשים, אז ידעו האנשים, כי מלפני ה' הוא**
 (יונה א' י')
- 89 **ובכל מכה תחלה הודיעו, ושבעה הקדים הוד להשמיעו, ויבא ערב ככד ביתה פרעה,**
 (בראשית ל"ב י"ד)
- 90 **רובץ יאוריו להסירו חלה, ויען אשא בערך תפלה, ואם תהתל עוד התולה, אסתיר פני ביום ההוא**
 (דברים ל"א י"ה)
- 91 **את מקנם הכה בדברי, וכשחין גאונם שבר, ובחרטומים אול ומתגבר, וחלי רע הוא**
 (קהלת ו' ב')
- 92 **ירד ברד במרוצה, ותהלך אש ארצה, וכל אשר ימצא החוצה, ואת האיש ההוא**
 (דברים י"ז ה')
- 93 **ייעו אלהים לצירו, לאמר לתנין דברו, נאום בוראו ויוצרו, מפני שמי נחת הוא**
 (מלאכי ב' ה')
- 94 **בארבה אכלה דגנך, ותירושך ותכוואת גרנך, למען תספר באוני בנך, והגדת לבנך ביום ההוא**
 (שמות י"ג ח')
- 95 **יומם חשך נפגשו, וכל מצפוניו נחפשו, ובעת מגיו גרשו, ואבד העשר ההוא**
 (קהלת ה' י"ג)
- 96 **רשע לשלחם הואל, ויאמר משה הצאן האל, התתנם ביד ישראל, ולא ענהו ביום ההוא**
 (שמואל א' י"ד ל"ז)
- 97 **אבך [אככה] בחימה ואשכרך, ואגוף כל בכורי עירך, גם את בנך ככורך, קבור תקברנו ביום ההוא**
 (דברים כ"א כ"ג)
- 98 **תבואך תנין אימתי, כי הסתוללת באומתי, במצרים אצא ונלחמתי, כלילה אחד אני והוא**
 (בראשית מ"א י"א)
- 99 **יקם בעוד לילה, וימהר להוציאם בכהלה, קחו המקנה והבהמה כולה, גם עתה כדברכם כן הוא**
 (בראשית מ"ד י')
- 100 **אצו ביום השלישי להגיד לו, כי ברח ישראל עם כל חילה, ויאמר מצרים כולה,**
 (ש"א י"ז כ"ט)
- 101 **מה עשית עתה הלא דבר הוא, מה עשית עתה הלא דבר הוא**
 (שופטים י"ד ד')
- 102 **מהרו לרדוף אחריהם, וישאו בני ישראל את עיניהם, ויצעקו לאלהיהם, לא ידעו כי מה' הוא**
 (שמות י" ז')
- 103 **נתן גאולה לעבדים, ה' אלהי היהודים, ויחץ את הים ויתן את הקדים, בארץ כל היום ההוא**
 (מ"א כ"ב ל"ב)
- 104 **אמונים כחרבה עברה, אויביהם בים נשאהו, ומצרים אמור אמרו, אך מלך ישראל הוא**
 (ש"ב ג' ל"ז)
- 105 **מן המים הניעם, ועל שפת הים הציעם, וידעו כל העם, וכל ישראל ביום ההוא**
 (דברים ל"ב מ"ז)
- 106 **נתנו יד הישראלים, ויבואו לפשט את החללים, נומי זהב ועגילים, כי לא דבר רק הוא**
 (דברים ל"ב מ"ז)

81. לי יאורי ואני עשיתני, מאמר בפי פרעה ביחזקאל כ"ט ח'.

84. תנין כנוי לפרעה מלך מצרים ביחזקאל כ"ט ח'.

93. לתנין, עיין מה שכחתי אצל שורח 84.

- 106 סלו שירה קבועה. הוא היתר התקועה. ויעש ה' תשועה. גדולה ביום ההוא (ש"ב כ"ג י')
- 107 להגיד בבקר חסדו. נתאמץ עם ידידו. ויאמינו בה' וכמשה עבדו. איש האלהים קדוש הוא (מ"ב ד' ט')
- 108 קבו לה' בני אלים. מי כמוכה נאדר באלים. וישורו בתופים ובחלילים. את השירה הזאת ביום ההוא (דברים ל"א כ"ב)

סליק וסימניך וקח* טוב.

חרוזות הללו עשה הר' מאיר מנורניץ בהר"ר אליהו.

(6) א"א בראש וה"א בסוף כי לא נמצא א"א בסוף.

אאמיצכם שירים באמרי פי ואם אוריך אמרים אל גביר נכבד אשר
הומן כמצינים אני כנביהא³ ידם בני עלוה אמת לאשתא
אארוג כסות שירים מסולאי בפו אך לא סחובה⁴ היא ולא כמהוהא⁵
אאצור בבית מדות אשר אבנה והיא גורה⁶ והבניה ואתיקיהא.

(7) א"י בראש ובסוף.

איה וליד שכל שאלוני אשיב ידודי הוא ואיש ראי
איך תדרשו פניו אאלפכם איך יענני דוד בעת קראי
אישיב שפת יתר ואתיפה בה אראה פניו בעת מצאי
איצא לדוד נעים ותראוני דמו והחרישו ליום באי.

(8) א"ר בראש ובסוף.

ארד לנן דודי ארות ארר ארונן לעין חשק השיבני
השיב לבל תארה בתוד ופאר לא אשקך מהם שתה מכאר
אריד בשיהו מר כשמעתו ענה אבל מר חשקי כשאר
ארוה תשוקתו ומתודו כל מעשה ידי בהוד תאר.

ג' בני יוד.

(9) י"מ בראש ובסוף.

ים יכרה הנביר בתוך לבי ושם מפלני דמעה בתוכו מים
ימשול⁷ אנחותי לרוח ים והם היו לגני שברון מתנים
ימציא באין לוחות ברושים לי אני יפסול כליותי ללוחותים
ימיר פעמים ים ברוב חשקו לאש או יהיה אשו כאש שמים⁸.

(10) י"א בראש ובסוף.

יאכל בחשקו דוד בכליותי בהם בני האשפה הביא
יאצור לבבי את יגונותיו הם צבאות דודי אשר הצביא
יאנוק לדודי כאנוק חלל כי בו תשוקתו כחן החביא
יארוג אנחות לקסות⁹ דמעה כי יטרפנו דוד כמו לביא.

א' בני מ"ם.

(1) מ"מ בראש ובסוף.

ממשח כרוב סוכך אשר נמנה את ככבי שהק להתרומם
ממצוא הפצים אמרי יושר איך אחריש ואדומם
ממאיר פני הנביר באשוני¹ אאור ועת אזור ואתחמם
ממעון יליד שכל לבל אמוש אשב באהליו ואתמם.

(2) מ"א בראש ובסוף.

מאש תשוקת דוד אשר ירה בחרר לבבי הנני צמא
מאגלי חשק יבונה אולי בכר אהב מעט [א]גמא
מאבחת דודי יומת יבש נקסף באין מים כמו גמא
מאבקת קשמו יגורו בו יטהר נבר בהטמם.

(3) מ"י בראש ובסוף.

מי ישק בני עמי ביין צחות לא נמצא יין בתוך כרמי
מימי בארותי כמימי בור לא ישאנו צחות כמי ימי
מיושבי אהל ירעות דוד דרשו שפת יתר בני עמי
מיוצאי לשאוב במעיינותי כי אשתאָה כם באין דמי.

(4) מ"ר בראש ובסוף.

מראות תמונת דוד אני יגור כי קרני הודו כמו משמר
מרבה ירות הצים כנצוציו² הביא בתוך עינו ולי ימר
מרפא הימצא בהרחיקי מהין למכאוב לב אמת נמר
מראות לנגד דוד וכס אביש אשקוש אוי יושם למתוק מר.

ב' בני אל"ף.

(5) א"מ בראש ובסוף.

אמנת בינה ולקחת בנים ולא שלחת האם
אמרות ידודי הם תהורות כי יניק כושך שכל וימצאם
אמוץ במאמרו ובו אבטח לא אדאג צרים ואיראם
אם צר יהו תיש אני ליש אם יהיה כשור אני כראם.

(1) באשוני. וכן לעיל ע' 8 שורה 46 באשו בפיעל והכוונה במליצת העברה על הר חק² ע' על הוראת מלת ניצוץ ספרי על החושים ק"ח הערה מ"א ומ"ב. [ד"ק]
(2) עין ספור המעשה בסנהדרין צ"א. (3) כלשון הפסוק בלוי סחבות בירמיה ל"ח י"ב. (4) מתוחא. עין גרה נ"ו משלית המחוחא ופירש"י (בגד) בלוי ונרקבת.
(5) והגור והבניה לשון הפסוק ביהוקאל מ"א י"ג. ואיתקיהא כלשון הקרי שם פסוק ט"ו. (6) ר"ל המושל עין יחוקאל ט"ז מ"ד. [ד"ק] (7) ר"ל שיחריב ברב עין גם את
(8) חים אשר בקרבו כלחבת אש שיצאה מן השמים ותלחך את המים אשר בתעלה מלכים א' י"ח ל"ח. [ד"ק] (9) תפש בלשון המקרא על דרך צחות מלאכי ב' י"ג. [ד"ק]

(14) ר"א בראש ובסוף.

דאמה וישבה בקרב אהובה	נפשי וארים בקולי ואקרא
דאמות וגביש זפתדה ותרשיש	תעדי ולמה תהי לי לזרא
ראו יגוני התדעו עוני	נפשי במוני ⁽¹³⁾ כיעל לסיסרא
ראו לדורי נפשות שתיים	יצר יידיי הדשה וברא.

(15) ר"י בראש ובסוף.

ריבה יריבי ידוד ושמע גבורי בקול	אנקת יידך הכי תשקוט בהמררי
ריקם באין לב שלחתי גביר נכבד	רחם ברנו זכור מה לך ומה חרי
ריר בוקני ראה אוריד באין בין אבל	טעמי ישונה ואך אטה למדברי
ריה נשיקות שלח חבק ורועות ואל	אצפור להר גלעד לארות במור וצרי.

(16) ר' בראש ור"ר בסוף.

ראה מלים אעורוך ידוד רצוי להשתרר
דעה בפאר רננותי בהוד יופים להתגורר
רבה אדר ללב יעף הוה קשת ואתברר
רצה הגיון חמורותי זמירות הם להתעורר.

(11) י"י בראש ובסוף.

הקיצני ושם גלים כסויי	יישנני ⁽¹⁰⁾ אהוב נפשי עלי ים
וקרה וכפור המה עדיי	יפה מכסה שלג לראשי
וגמקו בעת ישק להי	ייבשם דוד בחבק הזרועות
יחינו ולא אקוץ בחיי	יישר לב אשר המית בחשקו

(12) י"ר בראש ובסוף.

חימה ישכך דוד ולא יעיר	ירח ידוד נפשי במנחתי
פן אשחית שדה ואוביד ⁽¹¹⁾ עיר	ירב באש פירוד ולא ירבה
איכה יכילנו והוא צעיר	ירפה לבבי מנשוא אשו
שלם ישלם את אשר יבעיר.	ירפא שביבי אש ואם אין

ד' בני רי"ש.

(13) ר"ם בראש ובסוף.

נגד פרי דוד באושים לברם	רמון ויינות וכל מגדנות
בנשקו יצורו כצפור בחרם	רמה ⁽¹²⁾ ידירו בפיהו לברו
לולא תשוקה עצמי יגרם	רמה יגונים בלבי ואונים
מחסה ומסתור במטר זורם.	רמו השקיו ואל כל דבקיו

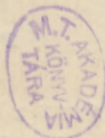
⁽¹⁰⁾ וישנני ע"פ הפסוק שופטים י"ז ו"ט ולפי זה נבין את רעיון המליון באמרו הקיצני. [ד"ק] ⁽¹¹⁾ ואובידה עיר. פסוק הוא בירמיה מ"ז ח. ⁽¹²⁾ השכיל המשוור להשתמש בפסוק תהלים ע"ח ט' בני אפרים נושקו רומי קשת באמרו כי פי ידירו הוא הרומה קשת ונשיקותיו נשק גבור ומלת רבה בבית הג' כמו הפיל השליך אל תוך לב צרה ויגון. [ד"ק] ⁽¹³⁾ ר"ל נפשי תרכאני והיא בעוכרי.

פירוש סדר החרוזים מבאר במ"ו טורים הללו:

אשר גדלו זרמו עד שחקים
באין כשב ועגלי מרבקים
שמי מאיר לשש עשרה הלקים
במתכונתה לאלף מתרפקים
במעבה הכליות הם יצוקים⁽¹⁴⁾
ברכות ושלומים לך מריקים
במי השקך יריקון כאפיקים
רצונך דוד ונועמך⁽¹⁵⁾ הם מפיקים
ביען אין שני אלפין דבקים
שלשה מלשון תלמוד פרקים
למען אין במלת הפסוקים
ולא תבון באירת השקים
ושם אבי ואותותיו הקוקים
קבעתים לך לגרנת ענקים
ובם אכרות בריתי לך ואקים.

בזכרי את ידירי וחסדין
ואתאווה כרות לו את בריתי
ישיבוני סעיפי כי אבתר
ואות מ"ם והיא לארבעתם תחובר
והן הנה לאות יו"ד מתהברות
ויחדיו תתערבנה לאות רי"ש
וארבעה וששים מאמרים
וראש מאמר כסופו בכתובים
וששי לחלקים יחסר אות בו
בסוף מלה תמורתה תהי ה"א
ואחרון לחלקים יחסר רי"ש
שני ריש"ן בראש מלה לבר דר
אבל תמצא שמי מאיר בתוכו
והחלקים לפנים ארבעה
ולו תעבר ידירי בין בתריו

⁽¹⁴⁾ הכית הזאת תזכיר לנו את דברי חזריו בתחכמוני ו"ח על ר' יוסף בן יהודה: במעבה השכל יצוקים ותפש כאן בלשון המקרא כי הכליות מוקום הבינה. [ד"ק]
⁽¹⁵⁾ = ונועמך.

Handwritten text at the top of the page, including the number '11' and various symbols.

Handwritten text on the left margin, possibly a date or reference number.

Handwritten symbol or number '11'.

Handwritten symbol or number '11'.

Handwritten symbol or number '11'.

Handwritten symbol or number '11'.

Handwritten text on the left margin, possibly a date or reference number.

Handwritten symbol or number '11'.

Large handwritten text block on the left margin, possibly a date or reference number.

Handwritten symbol or number '11'.

Large handwritten text block on the left margin, possibly a date or reference number.

Handwritten text on the left margin.

Handwritten symbol or number '11'.

Handwritten text on the left margin.

Main body of handwritten text on the left page, organized in columns.

Section of handwritten text on the left page.

Section of handwritten text on the left page.

Section of handwritten text on the left page.

Section of handwritten text on the left page.

Section of handwritten text on the left page.

Section of handwritten text on the left page.

Section of handwritten text on the left page.

Section of handwritten text on the left page.

Handwritten symbol or number '11'.

Handwritten text on the right page.

Handwritten symbol or number '11'.

Handwritten symbol or number '11'.

Handwritten symbol or number '11'.

Handwritten symbol or number '11'.

Handwritten symbol or number '11'.

Handwritten symbol or number '11'.

Handwritten symbol or number '11'.

Handwritten symbol or number '11'.

Handwritten symbol or number '11'.

Handwritten symbol or number '11'.

Handwritten symbol or number '11'.

Handwritten symbol or number '11'.

Handwritten text on the right page.

Handwritten text on the right page.

Handwritten text on the right page.

Handwritten text on the right page.

Handwritten text on the right page.

Handwritten text on the right page.

Handwritten text on the right page.

Handwritten text at the top of the right page.

Section of handwritten text on the right page.

Section of handwritten text on the right page.

Section of handwritten text on the right page.

Section of handwritten text on the right page.

Section of handwritten text on the right page.

Section of handwritten text on the right page.

Section of handwritten text on the right page.

Section of handwritten text on the right page.

Section of handwritten text on the right page.

Section of handwritten text on the right page.

Section of handwritten text on the right page.

Section of handwritten text on the right page.

Section of handwritten text on the right page.

Section of handwritten text on the right page.

Section of handwritten text on the right page.

